

Aquarium Holgen

Ingezonden stukken

| Wat weetjes en ideetjes over het Leidse plantje (*Saururus cernuus*???)

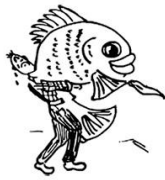
Een Leids plantje? En dan nog de moeite nemen om bij Holgen € 2,95 uit te geven terwijl je kennelijk even naar Leiden kan karren om daar met een hark Leidse plantjes uit sloten, vaarten, kanalen, dreven en tochten te halen? Nee, het ligt toch ietsje anders.

Er was ooit eens een aquariumhouder in Leiden. Geeft niets, er zullen er toen ongetwijfeld meer zijn geweest. We hebben het over de jaren '50, mogelijk eerder. In zijn (aquariumliefhebberij is om de een of andere reden haast altijd een mannenhobby) aquarium groeide een leuk plantje met hartvormige bladeren. Het deed het goed en stekjes werden weggegeven aan iedereen die er aardigheid in had. Daarna kwam het als gewaardeerde aquariumplant in de handel. Waar het plantje oorspronkelijk vandaan kwam? Hoe het heette? Geen idee. De stekjes kwamen uit Leiden, dus de naam "Leidse plantje" was niet al te ver gezocht.

Later bleek dat hetzelfde plantje ook in de Hortus Botanicus van Leiden groeide en kon er een wetenschappelijke naam aan geplakt worden. Het verband tussen de Hortus en de Leidse aquaria is nog onduidelijk. Is het zo geweest dat een stekje door een Hortus-medewerker aan een aquariumliefhebber is meegegeven? Of is er sprake van Burgerlijke Ongehoorzaamheid: Stiekem een stekje uit een Botanische Tuin meenemen, een vorm van plantkundige stroperij. Zo gek is dat niet, ik heb het persoonlijk ook vaak gedaan, meerdere botanische tuinen zijn bezocht, maar alle mogelijke beschuldigingen zijn verjaard, zo ook die van het Leidse plantje. In ieder geval heeft wat mij betreft het Leidse plantje altijd een clandestien sfeertje om zich heen gehad. Ik heb uitgebreid mijn best gedaan boven water te krijgen wanneer het Leidse plantje nou precies in de liefhebberij is opgedoken, maar ook de medewerkers van de Leidse Hortus konden mij niet verder helpen. Iedereen daar kent het plantje maar de geschiedenis is in nevelen gehuld.

2008: Op Internet kwam ik een stuk tegen van G. Lurquin over Leidse plantjes. Hij weet te melden dat in 1957 H. Oskam en A. vd Nieuwenhuizen de plant ontdekten bij J. Vlasblom (alledrie bekend vanuit de NBAT: Nederlandse Bond Aqua Terra). De naam Leidse plantje werd min of meer officieel en in 1959 werd door determinatie van een bloeiende plant de wetenschappelijke naam bekend: *Saururus cernuus*.

Waar hebben we het over: Het Leidse plantje is een moeras- of oeverplant met een kruipende wortelstok. Aan die wortelstok komen vlezig stengels omhoog met hartvormige blaadjes, ongeveer als het kamerplantje *Philodendron scandens*. De kleur van de plant is variabel van frisgroen tot roodachtig getint. *Flaming Dragon* is een koperkleurige soort uit China. Leidse plantjes die uit China komen (*Saururus chinensis*) worden daar ook geneeskundig gebruikt tegen hartkwalen, verstopping en malaria. De Vlaamse naam is salamanderstaart, de (haast) letterlijke vertaling van de wetenschappelijke term *Saururus*. De langwerpige bloeiwijzen lijken ogenschijnlijk op een hagedissestaart. De Amerikaanse naam Water Dragon prikkelt mijn fantasie ook.

Aquarium Holgen

Voor een verdere beschrijving verwijs ik naar aquariumboeken of Internet.

Als aquariumvorm blijft het Leidse Plantje meestal bescheiden van formaat. Ik heb ze in een aquarium nooit veel hoger dan 10 cm gezien, maar dat kan natuurlijk komen doordat je ze kunt toppen en daarmee laag houden om een fraai groepje te krijgen. Op het moment dat het Leidse plantje zijn hoofd boven water mag steken (het is eigenlijk een oeverplant) kunnen ze tot een halve meter hoog worden. De toppen kun je weer in de bodemgrond zetten om te wortelen, je kunt ook stukken wortelstok nemen die weer uitlopen. Wat ik heel merkwaardig vind is dat stengels van Leidse plantjes die zich boven water hebben gevormd zich bij mij niet als een kamerplant laten stekken in een potje met potgrond of zand: Ze verdrogen binnen een dag, terwijl diezelfde toppen daarvoor bijvoorbeeld nog in de brandende zon stonden toen ze nog in de vijver groeiden. Topstekken onder water doen het altijd wel.

Saururus cernuus komt van oorsprong uit Noord-Amerika, wat zou kunnen betekenen dat de plant winterhard is. Inderdaad is dat in een onverwarmde kas of in de tuin als moerasplant geen probleem. Ik kom het Leidse plantje tegenwoordig ook in tuincentra tegen, zou daar iets mee mis kunnen zijn? Omdat ze hier zouden kunnen verwilderen en het is de vraag of dit een zegen voor onze inheemse flora zou zijn...

Maar komt ons Leidse Plantjewel uit Amerika? Volgens wijlen Professor H.C.D. de Wit zou er in de Hollandse aquaria sprake zijn van een verwante, Zuid-Chinese soort, *Saururus chinensis*. Van dhr. A. v Proosdij, lid van de WAP (Werkgroep Aquatische Planten van de NBAT) heb ik begrepen dat het Hollands aquariummateriaal misschien wel een kruising is, een hybride in "gevangenschap". De Nederlandse Leidse Plantjes blijken steriel stuifmeel te hebben. Een jaren-50 hybride tussen Oost en West is natuurlijk een bijzondere ontwikkeling als je de politieke verhoudingen tussen Maoïstisch China en de USA van Nixon en zijn trawanten kende in die tijd. Een meer dan zeer koude oorlog. Maar daar hebben leuke plantjes geen boodschap aan, die kruisen wel als ze elkaar tegenkomen in liefhebbersaquaria of Botanische Tuinen.

Hoe dan ook, het Leidse plantje, of het nu uit Amerika of Azië komt, is een leuke en dankbare aquariumplant, ook geschikt voor vijver of onverwarmde bak. Een soort die niet in de hobby mag ontbreken.

Fred Fleminks, Hoofddorp